

KMP.570.24.2019.MD

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji
I Komisariatu Policji w Łodzi
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), dalej OPCAT oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 14 października 2019 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Mechanizm) wizytował I Komisariat Policji w Łodzi, przy ul. Sienkiewicza 28/30 (dalej: komisariat, jednostka, placówka).

W skład zespołu wizytującego wchodził: Marcin Kusy, Rafał Kulas oraz Magdalena Dziedzic (prawnicy).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób pozbawionych wolności, by wzmocnić, jeśli to niezbędne, ich ochronę przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawić rekomendacje właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, w zgodzie z odpowiednimi standardami organizacji międzynarodowych.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania jednostki przedstawionych przez nadkom. Piotra Balla - Komendanta Komisariatu I Policji w Łodzi,
- oglądzie pomieszczeń Komisariatu, w tym pokoi służbowych funkcjonariuszy i pokoju przejściowego,
- inspekcji samochodów służących do przewozu osób zatrzymanych,
- rozmowach z funkcjonariuszami pełniącymi służbę w placówce,

- rozmowie z obecnym w komisariacie zatrzymanym nieletnim,
- analizie dokumentacji, m.in. książki ewidencji osób umieszczonych w PdOZ, książki przyjęć interesantów, książki kontroli służby, akt postępowań przygotowawczych, programu lokalnego doskonalenia zawodowego w zakresie przeciwdziałaniu stosowaniu tortur.
- wykonaniu dokumentacji fotograficznej wybranych pomieszczeń i dokumentacji.

Przedstawiciele KMPT poinformowali Komendanta Komisariatu I Policji w Łodzi o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag oraz wyjaśnień. Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie:

- dokumentację i informacje związane z funkcjonowaniem placówki, w tym informacje dot. liczby wakatów w ramach poszczególnych pionów Komisariatu I Policji w Łodzi przekazane przez Komendanta Miejskiego Policji w Łodzi,
- zestawienie postępowań i czynności wyjaśniających prowadzonych przez KMP w Łodzi dotyczących zarzutów m.in. przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Komisariatu I Policji w Łodzi,
- plan odbytych i planowanych szkoleń dla funkcjonariuszy Komisariatu I Policji w Łodzi na lata 2018-2019 przekazany przez Komendanta KMP w Łodzi.

W przedmiocie zainteresowania przedstawiciele KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunki materialne zatrzymania, funkcjonowanie w praktyce podstawowych zabezpieczeń chroniących osoby pozbawione wolności przed złym traktowaniem oraz kwalifikacje personelu.

W niniejszym raporcie uwzględniono obszary, które wymagają wzmocnienia z punktu widzenia zapobiegania torturom i innym formom złego traktowania osób pozbawionych wolności. Raport opisuje również problemy systemowe wymagające zmiany obowiązującego prawa.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz Policji, pracownik cywilny, inna osoba przebywająca w placówce w dniu wizyty) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej. Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko*

jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.

3. Charakterystyka placówki

Komisariat I Policji w Łodzi, zlokalizowany przy ul. Sienkiewicza 28/30, podlega Komendzie Miejskiej Policji w Łodzi mieszczącej się w pobliskim budynku pod tym samym adresem.

Budynek wizytowanego komisariatu został oddany do użytku w 2016 roku. Jest to budynek trzykondygnacyjny, nowoczesny i wolny od barier architektonicznych. Komisariat od strony dyżurki posiada podjazd dla wózków inwalidzkich oraz windę.

Funkcjonariusze w większości pracują w pokojach dwuosobowych, w których odbywają się również przesłuchania i rozpytania.

W komisariacie funkcjonują cztery wydziały:

1. Wydział Prewencji w ramach którego działa również Zespół ds. nieletnich,
2. Wydział Dochodzeniowo-Śledczy,
3. Wydział Kryminalny,
4. Wydział do walki z Przystępczością Gospodarczą.

W Komisariacie I Policji w Łodzi pełni służbę 139 funkcjonariuszy.

Komisariat posiada na indywidualnym wyposażeniu 17 radiowozów (4 furgonetki oraz 13 samochodów osobowych), w tym 8 radiowozów nieoznakowanych.

W trakcie wizytacji KMPT na terenie jednostki przebywała jedna osoba zatrzymana.

4. Problemy systemowe

4.1. Brak badań lekarskich wszystkich osób zatrzymanych

Podczas wizytacji ustalono, że nie wszyscy zatrzymani poddawani są badaniu lekarskiemu przy doprowadzeniu na komisariat. Policjanci kierują się w tej materii prawem krajowym. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych¹ obligatoryjnie badaniu lekarskiemu powinny być poddawane:

- osoby żądające badania lekarskiego,

---

¹ Zob. § 1. ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102).

- posiadające widoczne obrażenia ciała niewskazujące na stan nagłego zagrożenia zdrowotnego,
- oświadczające, że cierpią na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia,
- kobiety karmiące piersią i w ciąży,
- osoby chore zakaźnie,
- osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka.

Pomimo, iż prawo krajowe nie określa takiego obowiązku, w ocenie KMPT, obowiązkowym badaniom lekarskim powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane. Niezależne badanie lekarskie i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i przemocą, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności – Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)² oraz Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)³.

Fakt, iż funkcjonariusze kierują się w przypadku badań lekarskich wyłącznie prawem krajowym sugeruje, że również nie wszyscy cudzoziemcy są poddawani badaniu lekarskiemu przy przewiezieniu na Komisariat. Należy mieć jednak na uwadze, że cudzoziemcy ze względu na występującą w ich przypadku barierę komunikacyjną zawsze będą znajdowali się w mniej komfortowym położeniu niż osoby natywnie posługujące się językiem polskim. Osoby te mogą mieć bowiem trudności w zakomunikowaniu funkcjonariuszom ewentualnych dolegliwości, a w przypadku występowania takich, zgodnie ze wskazanymi wyżej przepisami powinni być każdorazowo poddani badaniom lekarskim. W związku z powyższym KMPT zaleca przyjęcie praktyki kierowania na badania lekarskie wszystkich osób zatrzymanych, w tym w szczególności osób nieposługujących się biegle językiem polskim.

Warto w tym miejscu nadmienić, że przyjęcie praktyki badania wszystkich osób zatrzymanych chroni również samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, jakoby ewentualne obrażenia na ich ciele powstały podczas pobytu pod nadzorem Policji. Z kolei

---

² Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 57-61; Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport SPT z wizyty w Szwecji, CAT/OP/SWE/1, § 62-64.

³ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zob. Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf. (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf. (2014) 21, § 26, 30.

świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstrasżająco na osoby rozważające potencjalnie możliwość użycia przemocy.

4.2. Brak dostępu do obrońcy od początku zatrzymania

Na wstępie należy podkreślić, że dostęp osoby zatrzymanej do prawnika powinien być rozumiany jako pojęcie szersze niż udzielanie pomocy prawnej i zapewnienie obrony w postępowaniu karnym. Taki kontakt stanowi podstawową i minimalną gwarancję prewencji tortur, na co wskazują SPT i CPT⁴. Istotne, by był on zapewniony od samego początku zatrzymania i przez cały okres pozbawienia wolności. Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich⁵.

Jak wynika z ustaleń zespołu wizytującego, w Komisariacie I Policji w Łodzi nie każda osoba zatrzymana ma w praktyce dostęp do obrońcy od początku zatrzymania. Jak pokazuje doświadczenie KMPT zgromadzone w trakcie wizytacji, na komisariatach zazwyczaj nie ma przygotowanej listy obrońców, do których można się zwrócić. Z rozmów z funkcjonariuszami wizytowanej jednostki wynika przede wszystkim, że kierują się oni głównie prawem krajowym a ponadto, że brak jest jednolitej procedury postępowania w przypadku zaistnienia potrzeby kontaktu z obrońcą.

Taka sytuacja stwarza ryzyko złego traktowania, gdyż jak pokazuje doświadczenie KMPT ryzyko tortur jest największe bezpośrednio po zatrzymaniu. Niezwykle istotna jest tutaj sytuacja osób ubogich, których nie stać na opłacenie obrońcy z wyboru. Ponadto procedura wyboru obrońcy z urzędu nie zapewnia w praktyce dostępu do obrońcy bezpośrednio po zatrzymaniu. Wniosek o przyznanie obrońcy z urzędu można bowiem złożyć dopiero po pierwszym przesłuchaniu w charakterze podejrzanego, nie zaś bezpośrednio po zatrzymaniu. Zdaniem KMPT, wyznaczenie obrońcy powinno być standardem przy każdym zatrzymaniu. Ponadto, jak się wydaje, osoba zatrzymana nie musi zdawać sobie sprawy z korzyści jakie daje wyznaczenie obrońcy, więc to po stronie funkcjonariuszy powinien leżeć obowiązek poinformowania o możliwości skorzystania z pomocy prawnej i korzyściach z niej wynikających.

---

⁴ Zob. Raporty SPT z wizyt na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 39 oraz CAT/OP/UKR/3, § 50-52; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf. (2018) 39, § 23; Dwudziesty Pierwszy Raport Generalny CPT, CPT/Inf. (2011) 28, § 18-25.

⁵ Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.RK.

Poza regulacjami prawa krajowego, należy zwrócić uwagę na uprawnienia osób zatrzymanych wynikających z prawa międzynarodowego. Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. podejrzani, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, mają prawo do korzystania z pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna z urzędu powinna być przyznana bez zbędnej zwłoki i najpóźniej przed przesłuchaniem danej osoby przez Policję, inny organ ścigania lub przez organ sądowy, lub przed przeprowadzeniem konkretnych czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych⁶.

Zgodnie z Dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady UE podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim ww. osoby stawią się przed tym sądem⁷.

W opinii Komitetu ONZ Przeciwko Torturom (CAT) osoby zatrzymane w Polsce są pozbawione w praktyce, możliwości kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, od chwili zatrzymania, w tym przed pierwszym przesłuchaniem przez organy ścigania. Komitet wskazał na konieczność podjęcia przez polskie władze skutecznych środków, w celu zagwarantowania wszystkim zatrzymanym podstawowych gwarancji procesowych od samego początku pozbawienia wolności, zgodnie ze standardami międzynarodowymi. Wskazał również na potrzebę implementacji do polskiego prawa dyrektywy Dyrektywa Parlamentu

---

⁶ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U.UE.L.2016.297.1).

⁷ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U.UE.L.2013.294.1).

Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r., jak również do zapewnienia w praktyce zawartych tam wytycznych⁸.

Należy ponadto pamiętać, że obrońca pełni również pozytywną rolę w odniesieniu do jakości dochodzenia i profesjonalizmu funkcjonariuszy, poprawia relacje i współpracę między Policją i zatrzymanymi, co w rezultacie przynosi korzyści śledztwu⁹.

Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich¹⁰.

4.3. Powiadomienie o zatrzymaniu

Prawo osób pozbawionych wolności do informowania wybranej przez siebie osoby o zatrzymaniu i miejscu pobytu, stanowi kolejną z podstawowych gwarancji prewencji tortur. Takie zawiadomienie powinno nastąpić niezwłocznie po zatrzymaniu aby osoby najbliższe dla zatrzymanego miały wiedzę na temat tego gdzie i pod czyją władzą zatrzymany się znajduje. Datę, godzinę i tożsamość zawiadomionej osoby należy każdorazowo odnotować również w protokole zatrzymania. Osoby zatrzymane powinny też otrzymać zwrotną informację, czy wiadomość o ich zatrzymaniu została przekazana wskazanej osobie¹¹.

Jak ustaliła delegacja KMPT, wskazane uprawnienie jest respektowane w wizytowanym Komisariacie, natomiast jest ono realizowane jedynie przez funkcjonariuszy. Dzieje się tak niezależnie od powodu zatrzymania i charakteru czynu zabronionego, o którego popełnienie jest podejrzewana zatrzymana osoba.

W ocenie KMPT zatrzymany powinien mieć możliwość samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania (np. za pośrednictwem telefonu). Jedynie w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, obowiązek informacyjny powinien być realizowany przez policjanta. Nie każdy bowiem powód zatrzymania uzasadnia aż tak restrykcyjne środki ostrożności, zaś brak kontaktu z osobą bliską (szczególnie dla nieletnich lub osób zatrzymanych po raz pierwszy) może stanowić dodatkową, nieuzasadnioną dolegliwość. Ponadto możliwość osobistego kontaktu zatrzymanego z osobą bliską umożliwia

---

⁸ Zob. Committee against Torture, Concluding observations on the seventh periodic report of Poland, 29 August 2019, CAT/C/POL/CO/7, pkt. 16.

⁹ Zob. 2017 Symposium on Procedural Safeguards in the first hours of police custody Outcome Report, APT, s. 10.

¹⁰ Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.RK.

¹¹ Zob. Raporty SPT z wizyt na Ukrainie, z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 37-38 oraz CAT/OP/UKR/3, § 45-46; Raport SPT z wizyty w Mongolii, CAT/OP/MNG/1, § 45-46; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 23-24; Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, § 66.

jej przekazanie informacji o sposobie złego traktowania, co może skutkować podjęciem odpowiedniej interwencji.

Zgodnie z zasadami ONZ niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana¹².

KMPT zaleca umożliwienie osobom zatrzymanym samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania i miejscu przetrzymywania, a tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, realizację tego prawa za pośrednictwem funkcjonariusza Policji. W przypadku wykonania tego obowiązku, należy odnotować w dokumentacji ten fakt (z datą, godziną, imieniem i nazwiskiem osoby zawiadomionej oraz podpisem funkcjonariusza). Należy ponadto przekazać zwrotną informację zatrzymanemu, że jego wniosek został zrealizowany a wzmiankę o tym fakcie opatrzoną podpisem zatrzymanego umieścić w dokumentacji.

4.4. Sytuacja kadrowa w Policji

W Komisariacie I Policji w Łodzi rozkład wakatów w stosunku do liczby etatów w poszczególnych pionach przedstawia się następująco.

1. Wydział kryminalny - liczba etatów – 26, liczba wakatów – 6, co stanowi 23% ogólnej liczby stanowisk.
2. Wydział dochodzeniowo-śledczy - liczba etatów – 32, liczba wakatów – 9, co stanowi 28%.
3. Wydział do walki z przestępczością gospodarczą (liczba etatów – 23, liczba wakatów – 4, zatem 17% stanowisk nie jest obsadzonych.
4. Wydział Prewencji (liczba etatów – 88, liczba wakatów – 13, co stanowi 15%.

Łącznie w Komisariacie I Policji w Łodzi wyodrębniono 171 etatów, z których 32 są obecnie nieobsadzone, co stanowi liczbę wakatów na poziomie niemal 20% w ramach całego komisariatu.

Współczynnik etatów nieobsadzonych w Komisariacie I Policji w Łodzi należy uznać za dość wysoki, szczególnie biorąc pod uwagę obszar działania i potrzeby wizytowanej jednostki. Niedobór na takim poziomie powoduje nadmierne obciążenie

---

¹² Zob. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia, Zasada 16.1.

funkcjonariuszy co z kolei przekłada się na komfort i atmosferę pracy. Uzasadnioną frustrację budzić może ponadto nałożenie na funkcjonariuszy obowiązku wykonywania prostych prac administracyjnych, jak wystawianie wezwań i obsługa korespondencji, które nierzadko stanowią większą część czasu służby. Pozostawianie wskazanych zadań w gestii wyszkolonych funkcjonariuszy budzi wątpliwości co do zasadności takiego działania, szczególnie w sytuacji istotnych niedoborów kadrowych i obserwowanego niskiego naboru do służby. Stałe delegowanie pracownika do wykonywania zadań dalece poniżej jego kwalifikacji stawia pod znakiem zapytania efektywność pracy w komisariacie oraz może negatywnie wpływać na motywację funkcjonariuszy.

Jednocześnie należy wskazać, że problem niedoborów kadrowych w Policji jest obserwowany przez KMPT w całej Polsce. Z tego powodu może być on sklasyfikowany jako problem systemowy. Jako główny problem, funkcjonariusze wskazują niskie uposażenie, duże obciążenie obowiązkami w stosunku do jednego funkcjonariusza oraz brak wsparcia psychologicznego powodujący szybsze wypalenie zawodowe i obciążenie psychiczne. Wszystkie te czynniki sprzyjają wzrostowi ryzyka stosowania tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania osób zatrzymanych.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Rejestry

Z punktu widzenia prewencji tortur kluczowym jest prowadzenie Rejestru wejść i wyjść osób przebywających na terenie jednostki, niebędących funkcjonariuszami. W wizytowanym komisariacie taki rejestr nie jest prowadzony co w praktyce uniemożliwia weryfikację faktu przebywania osób trzecich w komisariacie, daty i godziny stawienia się i opuszczenia komisariatu, czy wreszcie osoby funkcjonariusza dokonującego konkretnych czynności. Fakt obecności osób trzecich, które nie zostają skierowane do PDOZ, (w tym przypadku prowadzony jest odpowiedni rejestr) nie jest więc w żaden sposób odnotowywany, co stwarza poważne ryzyko w zakresie właściwego traktowania takich osób. Pomimo faktycznej obecności w komisariacie, fakt oraz czas ich przebywania nie jest możliwy do zweryfikowania w późniejszym czasie.

Należy podkreślić, że z uwagi na charakter działań i szeroki zakres uprawnień powierzonych Policji wszelkie czynności podejmowane przez funkcjonariuszy wobec obywateli powinny być odpowiednio dokumentowane w sposób zapewniający pełną transparentność, tj. umożliwiającą skontrolowanie ich legalności przez uprawnione do tego podmioty.

Warto również nadmienić, że dobrze prowadzony rejestr pobytu osób w jednostce stanowi nie tylko istotne zabezpieczenie przed złym traktowaniem osób pozostających pod nadzorem Policji, ale również dla samych funkcjonariuszy przed fałszywymi pomówieniami ze strony zatrzymanych.

Na kwestię właściwego rejestrowania obecności wszystkich osób przebywających w komisariatach policji, zwracał uwagę CPT podczas wizyt na Ukrainie. Zalecił wówczas, by obecność każdej osoby w komisariacie (niezależnie od przyczyny) była odpowiednio rejestrowana. Zapisy powinny określać w szczególności: kto został doprowadzony lub wezwany, przez kogo, na czyje zlecenie, o której godzinie, z jakiego powodu, w jakim charakterze (podejrzany, świadek, itp.), komu została przekazana dana osoba i kiedy osoba opuściła pomieszczenia policji¹³.

KMPT zaleca w związku z powyższym wprowadzenie właściwego rejestru wejść i wyjść na teren Komisariatu i przeszkolenie funkcjonariuszy ze sposobu korzystania z tego rejestru.

5.2. Badania lekarskie

Jak wskazano w pkt. 4.1. niniejszego raportu, funkcjonariusze I Komisariatu Policji w Łodzi co do zasady przy podjęciu decyzji o przewiezieniu na badania lekarskie kierują się prawem krajowym¹⁴.

Jak wynikało jednak z analizy dokumentacji zdarzają się przypadki gdy pomimo istnienia widocznych obrażeń u zatrzymanego i opisanie ich w protokole, nie zostaje on przewieziony na badania lekarskie. W trakcie jednego z zatrzymań użyto również środka przymusu bezpośredniego w postaci tasera, które spowodowało upadek na rozбите szkło, na skutek którego powstały otwarte rany ręki i twarzy. Zatrzymanemu nie zagwarantowano konsultacji medycznej, co w przypadku kontaktu rozdarcia skóry leżącym na ulicy szkłem mogło spowodować groźne dla jego zdrowia zakażenie¹⁵.

---

¹³ Zob. Raporty CPT z wizyty na Ukrainie: CPT/Inf (2014) 15, § 71; CPT/Inf (2017) 15, § 17; CPT/Inf (2018) 41, § 29, 44-45.

¹⁴ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102), § 1. ust. 3.

¹⁵ CPT podnosi, że użycie energii elektrycznej z uwagi na niosące za sobą skutki powinno być mieć miejsce w szczególnie uzasadnionych okolicznościach. Jak się wskazuje: „Potencjalne skutki paralizatora dla zdrowia fizycznego i psychicznego osób, w stosunku do których jej użyto są argumentem w debacie, którą podsycały liczne przypadki osób, które zmarły krótko po użyciu wobec nich takiej broni. Chociaż badania w tej kwestii pozostają, jak dotychczas bez konkluzji, niezaprzeczalne jest, że użycie paralizatora niesie ze sobą szczególne ryzyko dla zdrowia, takie jak możliwość zranienia w chwili upadku po otrzymaniu strzału” - patrz pkt. 79 wyciągu

Jak podkreśla CPT uważa, że każdy, przeciwko komu użyto takiego środka jak taser, powinien w każdym przypadku zostać skonsultowany przez lekarza i gdy to konieczne, zabrany do szpitala¹⁶.

Jak wynika z powyższego, w świetle standardów międzynarodowych, konieczność konsultacji medycznej pojawia się każdorazowo po użyciu środka służącego do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej, niezależnie od późniejszych następstw jego użycia. W przypadku gdy zatrzymany posiada widoczne obrażenia, obowiązek zapewnienia badania lekarskiego wynika natomiast wprost z prawa krajowego. Takiego badania rannemu zatrzymanemu jednak nie zapewniono.

W omawianym przypadku rozpoznać zatem należy dwa obszary wymagające poprawy. Po pierwsze jest to kwestia nierespektowania prawa krajowego, nakazującego zapewnienie badania lekarskiego każdej osobie zatrzymanej posiadającej widoczne obrażenia. Po drugie, należy mieć na uwadze również wskazany powyżej standard CPT zalecający badanie każdego zatrzymanego wobec którego użyto środka przymusu bezpośredniego w postaci tasera.

KMPT zaleca więc nie tylko każdorazowe stosowanie się do przepisów krajowych wskazujących enumeratywnie przypadki kierowania osób na badania lekarskie ale również przyjęcie praktyki badania wszystkich osób zatrzymanych.

Niezależne badanie lekarskie i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest zarówno przez SPT jak i CPT za podstawową gwarancję prewencji tortur. Warto wskazać, że takie badanie chroni również samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia powstały podczas pobytu zatrzymanych pod nadzorem Policji. Z kolei świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstraszająco na osoby rozważające możliwość użycia przemocy¹⁷.

5.3. Zapewnienie obecności biegłego tłumacza

Jak ustalono w trakcie przeprowadzanej wizytacji, przy zatrzymaniu cudzoziemca nieposługującego się językiem polskim nie zawsze podejmowane są starania o zapewnienie

---

z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu - CPT/Inf(2010)28-part

¹⁶ *Ibid.* pkt. 81

¹⁷ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, par. 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, par. 57-61; Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, par. 20; Raport SPT z wizyty w Szwecji, CAT/OP/SWE/1, par. 62-64; Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, par. 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, par. 26, 30.

zatrzymanemu dostępu do biegłego tłumacza. W praktyce funkcjonariusze mają podejmować próby porozumienia się z zatrzymanym w języku angielskim. W takim przypadku należy w pierwszym rzędzie postawić pytanie o znajomość tego języka wśród funkcjonariuszy, która w tak szczególnej sytuacji wymaga umiejętności nieskrępowanej komunikacji z użyciem specjalistycznego słownictwa. Znajomość języka angielskiego nie jest podstawowym kryterium naboru dla funkcjonariuszy Policji i nie jest ona sprawdzana w praktyce w zakresie w jakim może okazać się niezbędna do zagwarantowania zatrzymanemu poszanowania jego praw zatem ryzyko ewentualnych nieporozumień należy określić jako wysokie. Poleganie na dodatkowych, nie wchodzących w zakres niezbędnych umiejętności kwalifikacjach nie powinno być standardem wykluczającym korzystanie z pomocy tłumacza.

Dodatkowo warto podkreślić, że początkowa deklaracja zatrzymanego znajomości języka angielskiego, może na późniejszym etapie okazać się niewłaściwą. W sytuacji tak stresującej jak zatrzymanie przez Policję na terenie obcego państwa, mogącej potencjalnie rodzić istotne konsekwencje dla zatrzymanego, zapewnienie mu możliwości porozumienia się w ojczystym języku jest koniecznym minimum z punktu widzenia prawa do obrony.

Również z punktu widzenia prawa do ochrony zdrowia obecność tłumacza może okazać się szczególnie istotna. Istniejąca pomiędzy funkcjonariuszami a zatrzymanym bariera komunikacyjna może bowiem powodować przeoczenie sytuacji wymagających interwencji medycznej. W sytuacji gdyby zatrzymany zażądał badania lekarskiego a takie żądanie nie zostałoby odpowiednio zrozumiane doszłoby do naruszenia obowiązku wynikającego z prawa krajowego.

Warto natomiast wskazać, że funkcjonariusze dysponują numerem telefonu do tłumacza języka migowego, co nie jest powszechnie spotykaną na wizytowanych Komisariatach praktyką.

5.4. Warunki przesłuchania i rozpytania

Jak ustalił zespół wizytujący, przesłuchania i rozpytania prowadzone są w pokojach służbowych funkcjonariuszy. W pierwszej kolejności należy wskazać, że taka sytuacja z uwagi na obecność innych funkcjonariuszy pracujących w danym pomieszczeniu może rodzić istotny dyskomfort. Przy takim przesłuchaniu nie jest obecny również adwokat ani radca prawny (o czym mowa w pkt. 4.2. niniejszego raportu). Ponadto, pokoje służbowe

funkcjonariuszy nie są monitorowane, co w przypadkach braku obecności obrońcy, a zatem w znakomitej większości przypadków, stwarza ryzyko złego traktowania.

Dodatkowo (gdyż kwestia ta nie dotyczy prewencji tortur) wskazać można, że dokonywanie przesłuchań w pomieszczeniu w którym widoczne są akta innych spraw oraz dokumenty zawierające dane osobowe i informacje wrażliwe dotyczące innych osób, stoi w sprzeczności z właściwymi przepisami ustawy o Policji¹⁸.

W trakcie oglądu pracownicy KMPT zauważyli w jednym z pokoi służbowych pokaźnych rozmiarów metalowy pręt. Z wyjaśnień funkcjonariuszy wynikało, że jest to dowód rzeczowy, który nie został jeszcze odpowiednio opisany i zdany do Magazynu Dowodów Rzeczowych. Obecność takich przedmiotów w pomieszczeniu w którym prowadzone są przesłuchania jest niedopuszczalna. Po pierwsze z uwagi na fakt, iż mógłby on być potencjalnie użyty do zastosowania przemocy fizycznej, po drugie obecność takiego przedmiotu w zasięgu wzroku osoby przesłuchiwanej może nawet bez wysłownienia groźby jego użycia wzbudzać uzasadniony lęk przed ewentualnym zastosowaniem przemocy. Odpowiedni standard przechowywania dowodów rzeczowych był już wielokrotnie wskazywany w licznych raportach CPT: *Wszystkie przedmioty przechowywane w pomieszczeniach policji jako dowody powinny być odpowiednio oznaczone, zarejestrowane w specjalnym rejestrze (pozwalającym na identyfikację sprawy do której zostały zabezpieczone) oraz przechowywane w bezpiecznym i scentralizowanym miejscu. Na każdym posterunku policji powinien znajdować się specjalny magazyn dla skonfiskowanych przedmiotów. Wszelkie niestandardowe przedmioty, które mogą zostać użyte, w celu spowodowania złego traktowania (np. pałki, kije baseballowe, metalowe rurki, bicz, przedłużacze elektryczne, urządzenia do wstrząsu elektrycznego, imitacje broni palnej itp.) powinny być natychmiast usunięte ze wszystkich pomieszczeń policji, w których osoby mogą być przetrzymywane lub przesłuchiwane*¹⁹.

Istotną kwestią związaną z funkcjonowaniem wizytowanej jednostki, dostrzeżoną przez pracowników KMPT już na początku wizytacji był przypadek kobiety, która zgłosiła się na Komisariat aby złożyć zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa na jej szkodę. Funkcjonariuszka pełniąca wówczas służbę przeprowadziła z kobietą rozmowę wstępną przy dyżurce Komisariatu pytając o to co się wydarzyło oraz o jej dane osobowe.

---

¹⁸ Art. 20 ust. 4 i 14 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 161 z późn. zm.).

¹⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, par. 13; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (2017) 34, par. 9; Raporty CPT z wizyt w Polsce, CPT/Inf (2006) 11, par. 16; CPT/Inf (2002)9, par. 13; Raport CPT z wizyty w Macedonii, CPT/Inf (2016) 8, par.16.

Należy nadmienić, że poza zespołem wizytującym w pomieszczeniu oczekiwały również inne osoby, które słyszały całą rozmowę oraz wszystkie informacje podawane funkcjonariuszce przez kobietę. Taka sytuacja z punktu widzenia ochrony danych osobowych, a również mając na względzie komfort i bezpieczeństwo osób zgłaszających się na Komisariat nie powinna mieć miejsca.

W tym miejscu należy podkreślić, że infrastruktura Komisariatu pozwala na prowadzenie rozpytań i przesłuchań w osobnym monitorowanym pomieszczeniu. W Komisariacie funkcjonuje specjalne pomieszczenie do przesłuchań wyposażone w system do rejestracji audio-wideo (zob. pkt. 5.4.1) oraz dodatkowe pomieszczenie zlokalizowane nieopodal wejścia do strefy chronionej Komisariatu (zob. pkt. 5.5). Oba te pomieszczenia mogłyby służyć do przeprowadzenia opisanych wyżej rozmów wstępnych poza zasięgiem wzroku i słuchu osób trzecich.

5.5. Monitoring i rejestracja przesłuchań

Poza dostępem do profesjonalnego obrońcy od momentu zatrzymania, o którym mowa w pkt. 4.2 niniejszego raportu, kluczowym dla prewencji tortur jest monitorowanie i możliwość rejestracji przesłuchań i rozpytań prowadzonych w komisariacie.

CPT kilkakrotnie podkreślał, że rejestracja przesłuchań w formie elektronicznej (audio i/lub wideo) stanowi ważną dodatkową ochronę przed złym traktowaniem osób zatrzymanych, jak również formę ochrony funkcjonariuszy przeciwko fałszywym zarzutom ze strony osób zatrzymanych²⁰. CPT wskazuje jednocześnie, że rejestracji powinno podlegać również wstępne rozpytanie przez oficerów operacyjnych.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż wizytowana jednostka dysponuje pokojem przesłuchań wyposażonym w system do rejestracji obrazu i dźwięku, jednak nie jest on wykorzystywany przez funkcjonariuszy.

Z uwagi na fakt, iż wprowadzenie monitorowania i rejestracji przesłuchań i rozpytań prowadzonych na terenie I Komisariatu Policji w Łodzi nie wymaga zaangażowania żadnych środków finansowych, KMPT zaleca jak najszybsze wdrożenie opisanej praktyki. Ponadto, istotnym byłoby również przeszkolenie funkcjonariuszy ze sposobu korzystania z systemów

---

²⁰ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf. (2018) 21, § 16; Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf. (2018) 37, § 42; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf. (2018) 2, § 23; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf. (2016) 21, § 30; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf. (2013) 41, § 28, pkt. 3.

rejestrujących obraz i dźwięk, tak aby wszyscy Policjanci posiadali niezbędną wiedzę w tym zakresie.

5.6. Stosowanie kajdanek

W trakcie wizytacji pracownicy KMPT ustalili, że zdarzają się sytuacje w których w trakcie przesłuchań i rozpytań osoby zatrzymane mają założone kajdanki na ręce. Pytani o to funkcjonariusze nie byli jednak w stanie precyzyjnie wskazać przesłanek, które mogłyby w konkretnej sytuacji uzasadniać zastosowanie środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek. W związku z tym KMPT ma wątpliwości czy kajdanki stosowane są zgodnie z wymogami prawa krajowego.

Z doświadczeń zebranych podczas dotychczasowych wizytacji jednostek Policji wynika, że kajdanki są często stosowane jako zasada, nie zaś jako reakcja na realnie występujące w danej sytuacji zagrożenie. Należy podkreślić, że problem nadmiernego stosowania kajdanek przez funkcjonariuszy jest powszechny w wielu Komisariatach w całym kraju. Często ich użycie tłumaczone jest prawem krajowym, które w dość ogólny sposób zezwala na używanie kajdanek w celach takich jak m.in.: *przeciwdziałanie niszczeniu mienia, udaremnienie ucieczki czy przeciwdziałanie czynnościom zmierzającym do autoagresji*²¹. Oczywistym jest, że ustawodawca sformułował przepisy w sposób tak szeroki, gdyż nie sposób jest wymienić wszystkie potencjalne zagrożenia w formie katalogu zamkniętego.

Kluczowym pozostaje jednak sposób wykładni wskazanego wyżej przepisu, gdyż niewątpliwie z punktu widzenia ochrony przed torturami i niehumanitarnym traktowaniem nie należy interpretować go w sposób rozszerzający. Nie należy więc stosowania kajdanek traktować jako zasady ale jako wyjątek, a więc w szczególnie uzasadnionej sytuacji. Powinny być one wykorzystywane proporcjonalnie do stopnia zagrożenia i tylko wówczas, gdy są niezbędne dla celu ich użycia²². Za taką interpretacją przemawia zresztą zasada proporcjonalności wyrażona w art. 6 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, zgodnie z którym: „*Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości*”.

---

²¹ Zob. art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1834 z późn. zm.).

²² Zob. art. 6 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a) ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Nie budzi zatem wątpliwości, że użycie kajdanek, jako jednego ze środków przymusu bezpośredniego powinno być każdorazowo poprzedzone uzasadnione oceną ryzyka w konkretnym przypadku²³. Kajdanki nie powinny być również zbyt ciasno związane (może to powodować urazy mechaniczne) i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne. Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT i SPT²⁴. Co więcej, CPT wskazuje, że kajdanki nie powinny być stosowane podczas przesłuchań lub rozpytań podejrzanych²⁵.

Kajdanki nie powinny być też stosowane jako zasada w czasie transportu²⁶. Jak wskazano powyżej ocena konieczności zastosowania kajdanek w konkretnym przypadku powinna zostać przeprowadzona każdorazowo a zatem również w przypadku transportowania zatrzymanego. Powinny być wówczas stosowane w sposób, który eliminuje ryzyko zranienia osoby konwojowanej²⁷.

O tym, że kajdanki nie powinny być stosowane automatycznie podczas każdego transferu zatrzymanych, mówią też eksperci z Uniwersytetu w Essex. Zwracają oni uwagę na konieczność przeciwdziałania ewentualnym fizycznym uszczerbkom pasażerów, które mogą wystąpić, gdy są oni skuci, a pojazd hamuje lub ulegnie wypadkowi. Stosowanie kajdanek ogranicza bowiem zdolność zatrzymanych do ochrony przed upadkiem²⁸. Należy więc unikać zakładania ich na ręce trzymane z tyłu z uwagi na możliwość niewygody dla zatrzymanego i ryzyko obrażeń w razie wypadku. CPT podkreśla, że konwojowani powinni być przewożeni

---

²³ Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, par. 53; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf (2007) 40, par. 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2006) 28, par. 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf (2006) 20, par. 126; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (96) 9 [Part 1], par. 150.

²⁴ Zob. Raport CPT z wizyty we Francji, CPT/Inf. (2017) 7, § 13; Raport CPT z wizyty na Cyprze, CPT/Inf. (2018) 16, § 15; Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT/Inf. (2017) 1, § 13; Raport CPT z wizyty w Belgii, CPT/Inf. (2018) 8, § 18; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf. (2017) 34, § 8; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf. (2017) 9, § 14; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf. (2016) 21, § 53; Raport CPT z wizyty na Gibraltarze, CPT/Inf. (2015) 40, § 11; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf. (2013) 41, § 28; Raport SPT z wizyty w Chile, CAT/OP/CHL/1, § 45-46; Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-112.

²⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Kosowie, CPT/Inf. (2009) 3, § 38.

²⁶ Zob. Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-111; Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures.

²⁷ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

²⁸ Zob. Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office i Human Rights Centre University of Essex, February 2017, Use of restraints, s. 57.

w bezpiecznych furgonetkach, co eliminuje konieczność zakładania kajdanek podczas podróży²⁹.

5.7. Protokoły zatrzymania i przesłuchania osoby

Jak ustaliła delegacja KMPT na wizytowanym Komisariacie brak jest jednolitej praktyki sporządzania protokołów zatrzymania i przesłuchiwanie osoby w zakresie odnotowywania występowania ewentualnych obrażeń lub ich braku oraz umiejętności posługiwania się językiem polskim w przypadku cudzoziemców.

Brak badań lekarskich wszystkich zatrzymanych w połączeniu z brakiem informacji co do obrażeń osoby zatrzymanej w odpowiednim protokole uniemożliwia skontrolowanie stanu w jakim znajdowała się ona w trakcie dokonywania czynności. Odpowiednia adnotacja dotycząca braku jakichkolwiek obrażeń lub skrupulatne ich opisanie w przypadku dostrzeżenia takowych daje w tym zakresie jasną odpowiedź i stanowi zabezpieczenie zarówno dla osoby zatrzymanej jak i funkcjonariusza, który mógłby zostać oskarżony o spowodowanie obrażeń, które istniały już w momencie zatrzymania.

W protokołach zauważalny był również brak adnotacji o tym, czy zatrzymany cudzoziemiec posługiwał się językiem polskim w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację. Podpisany przez zatrzymanego protokół nie zawierał w tym względzie żadnych wskazań natomiast dołączone pouczenie o prawach zatrzymanego było sporządzone w języku obcym. Brak odpowiedniego zapisu w tym zakresie rodzi wątpliwości co do skuteczności komunikacji pomiędzy zatrzymanym a funkcjonariuszem, a tym samym podaje w wątpliwość odpowiednią realizację prawa do obrony.

W związku z powyższym KMPT przypomina, iż w przypadku braku możliwości porozumienia się z zatrzymanym w języku polskim, każdorazowo w czynnościach dokonywanych z udziałem zatrzymanego powinien uczestniczyć tłumacz. Wzmianka o tym fakcie oraz podpis tłumacza również powinny zaś znajdować się w odpowiednim protokole.

---

²⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf. (2007) 40, § 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf. (2006) 28, § 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf. (2006) 20, § 126; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf. (2016) 21, § 53.

5.8. Warunki materialne

W I Komisariacie Policji w Łodzi funkcjonują dwa pomieszczenia, które według wyjaśnień Komendanta Komisariatu nie pełnią funkcji pomieszczeń przejściowych. Z ustaleń KMPT wynika natomiast, że dochodzi do przypadków w których zatrzymani przed umieszczeniem w pobliskim PdOZ oczekują przez dłuższy czas w tych pomieszczeniach. Nie spełniają one jednak wymogów stawianych ani pomieszczeniom przejściowym ani tymczasowym pokojom przejściowym w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 2012 roku³⁰. W pomieszczeniach nie ma systemu przyzywowego, odpowiednich zabezpieczeń czy drzwi wymaganych wskazanym rozporządzeniem.

Pomieszczenie znajduje się w kondygnacji parterowej w bliskiej odległości od wejścia do strefy chronionej Komisariatu. Jednocześnie, z uwagi na zainstalowany tam monitoring mogłoby ono spełniać funkcję pokoju wykorzystywanego do wstępnych rozpytań osób zgłaszających się na Komisariat. Obecnie takie rozpytania przeprowadzane są w pokojach służbowych funkcjonariuszy (zob. pkt. 5.4 oraz 5.4.1.).

Mając na uwadze zdarzające się przypadki wykorzystywania tych pomieszczeń do umieszczania w nich osób zatrzymanych, KMPT zwraca się z prośbą o jednoznaczne określenie przeznaczenia omawianych pomieszczeń. W przypadku zamiaru wykorzystywania ich w charakterze pomieszczeń przejściowych, niezbędne jest ich przystosowanie ich do wymagań stawianych Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych.

5.9. Środki transportu

Delegacja dokonała inspekcji samochodów służbowych służących do transportu osób zatrzymanych, mając na względzie uwagi i rekomendacje SPT oraz opublikowane w 2018 r. standardy CPT³¹.

Stan pojazdów będących na wyposażeniu Komisariatu w dniu wizytacji, ogólnie został oceniony jako poprawny, natomiast jedna z furgonetek (nr F230, nr rejestracyjny HPF B308) wzbudziła szczególne zastrzeżenia zespołu wizytującego. W omawianym pojeździe bowiem

---

³⁰ Zob. rozdział 4 oraz 5 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638 z późn. zm.).

³¹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24.

zatrzymani są konwojowani w tylnej części pojazdu, mogącej pomieścić maksymalnie 2 osoby. W części dla osób pozbawionych wolności brak jest pasów bezpieczeństwa oraz sygnalizacji umożliwiającej nawiązanie łączności z funkcjonariuszami. Wnętrze pojazdów nie jest również monitorowane.

Wnętrza pojazdów nie są odpowiednio wentylowane. Pojazdy są zamykane kratą, przesłoniętą plastikową szybą. Nie ma okna umożliwiającego dostęp świeżego powietrza i światła naturalnego. Ponadto, w czasie inspekcji wnętrza pojazdów było odrapane, zniszczone, czystość należało natomiast ocenić jako niedostateczną.

KMPT chciałby w tym miejscu przywołać standardy międzynarodowe dotyczące środków transportu służących do przewozu osób zatrzymanych. Bez względu na powody przeniesienia osób pozbawionych wolności z miejsca zatrzymania do innego miejsca, transport powinien zawsze odbywać się w humanitarny i bezpieczny sposób³². Reguły Mandeli wskazują, że *transport więźniów w środkach transportu z niedostateczną wentylacją lub oświetleniem lub w jakiegokolwiek inny sposób, który poddawałby ich niepotrzebnym cierpieniom fizycznym, jest zabroniony*³³. Osobom konwojowanym należy zapewnić odpowiednie warunki transportu, z uwzględnieniem właściwego oświetlenia, wentylacji, temperatury, przestrzeni osobistej, higieny, wyżywienia i wody pitnej, dostępu do świeżego powietrza i opieki zdrowotnej³⁴.

Transport powinien odbywać się w przystosowanych do tego celu pojazdach, z należytym uwzględnieniem wszystkich odpowiednich wymogów bezpieczeństwa w celu ochrony zatrzymanych³⁵.

Powinny być też wyposażone w odpowiednie urządzenia zabezpieczające, np. pasy bezpieczeństwa. Ich brak stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa konwojowanych osób,

---

³² Tamże, Introduction.

³³ Zob. Wzorcowe reguły minimalne Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Mandeli), Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 17 grudnia 2015 r., Reguła nr 73.

³⁴ Tamże, Reguła nr 42: *Wszyscy więźniowie będą mieli zapewnione ogólne warunki bytowe ujęte w tych regulach, w tym te związane z oświetleniem, wentylacją, temperaturą, higieną, żywieniem, wodą pitną, dostępem do otwartej przestrzeni i ćwiczeń fizycznych, higieną osobistą, opieką zdrowotną i odpowiednią przestrzenią osobistą.* Powyższa reguła ma zastosowanie również do warunków transportu. Zobacz też Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 112; Guidance Document on the Nelson Mandela Rules – Implementing the United Nations revised Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, OSCE ODIHR and PRI 2018, s. 40.

³⁵ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raporty SPT z wizyt w Brazylii: CAT/OP/BRA/1, § 83 i 127; CAT/OP/BRA/3, § 16.

w szczególności, gdy przebywają one w kajdankach (i to nie tylko w razie wypadku, ale także w sytuacji nieoczekiwanego hamowania)³⁶.

Pojazdy transportowe powinny być wyposażone w środki umożliwiające zatrzymanym komunikację z konwojującym personelem³⁷.

KMPT zaleca dokonanie przeglądu użytkowanych środków transportu w świetle powyższych standardów w celu zapewnienia, że zatrzymani nie są narażeni na niepotrzebne trudności fizyczne. Pojazdy nie spełniające powyższych wymogów powinny zostać wycofane z użytkowania.

5.10. Szkolenia funkcjonariuszy

Jak wynika z przedstawionej dokumentacji funkcjonariusze Komisariatu I Policji w Łodzi regularnie uczestniczą w różnego typu szkoleniach dzięki czemu mają okazję podnosić swoje kwalifikację. Z perspektywy prewencji tortur, szczególne znaczenie ma jednak szkolenie policjantów w zakresie przestrzegania praw człowieka i zapewniania respektowania podstawowych gwarancji antytorturowych, tj:

1. Dostępu do badania lekarskiego zapewnianego wszystkim osobom zatrzymanym, umożliwiającego rzetelne dokumentowanie ewentualnych obrażeń.
2. Realnego umożliwienia (bezpośrednio po zatrzymaniu) uzyskania pomocy prawnika, którego udział zapewnia możliwość nadzorowania stanu respektowania praw osoby pozbawionej wolności. Obecnie osoby zatrzymane w przeważającej większości pytane są o chęć nawiązania kontaktu z prawnikiem co może być przez zatrzymanych rozumiane jako możliwość skomunikowania się z adwokatem bądź radcą prawnym z wyboru. Zdaniem KMPT pouczenie powinno w sposób zrozumiały wskazywać, że każda osoba zatrzymana ma prawo do wnioskowania o wyznaczenie adwokata z urzędu.
3. Zawiadomienia osoby bliskiej, aby osoby trzecie posiadały informację na temat tego gdzie i pod czyją władzą przebywa osoba pozbawiona wolności. W opinii KMPT zawiadomienie powinno być realizowane przez osobę zatrzymaną w każdym przypadku gdy jest to możliwe ze względu na dobro prowadzonego postępowania.

---

³⁶ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT (2016) 62, § 29; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 80; Raport CPT z wizyty na Andorze, CPT/Inf (2012) 28, § 25.

³⁷ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2 Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

Jedynie w sytuacji stwarzającej uzasadnione podejrzenie, że zatrzymany może przekazać informacje, których wyjawienie spowoduje utrudnienie postępowania uprawnienie to powinno być realizowane przez funkcjonariuszy, którzy następnie informację o zrealizowaniu powiadomienia powinni przekazywać osobie zatrzymanej i umieszczać w dokumentacji sprawy.

4. Prawa do informacji, zapewniającego skuteczne pouczenie osoby pozbawionej wolności o przysługujących jej uprawnieniach. W szczególności zaś o kwestii dostępu do prawnika o której była mowa w pkt. 2.
5. Mechanizmu skargowego, umożliwiającego skuteczne złożenie skargi na ewentualne nieprawidłowości i rozpoznanie jej przez rzetelny i niezależny organ.

Jak wynika z doświadczeń zgromadzonych w trakcie wizytacji komisariatów w całej Polsce, funkcjonariusze w swojej pracy, pomimo istnienia standardów międzynarodowych, kierują się w przeważającej przepisami prawa krajowego. Nie gwarantuje ono jednak w pełni zabezpieczenia osób zatrzymanych przed ewentualnym ryzykiem stosowania tortur. W związku z powyższym warto byłoby w planie szkoleń na 2020 rok, uwzględnić przedstawienie funkcjonariuszom wskazywanych w niniejszym raporcie standardów.

Niewątpliwie jednak, aspektem zasługującym na szczególną aprobatę jest objęcie przez Komendę Główną Policji programem doskonalenia zawodowego w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur obejmującym zarówno przepisy krajowe jak i międzynarodowe, w tym zapoznanie funkcjonariuszy z tzw. Protokołem Stambulskim, tj. Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Szkolenie w tym zakresie pomoże propagować oraz utrwałać prawidłowe standardy postępowania z osobami zatrzymanymi. Takie szkolenia warto powtarzać a przede wszystkim obejmować szkoleniem kolejnych funkcjonariuszy aby w dalszej perspektywie możliwie największa ich liczba została przeszkolona.

Dodatkowo KMPT zaleca zagwarantowanie funkcjonariuszom przynajmniej jednokrotnego uczestnictwa w każdym roku kalendarzowym w szkoleniach z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu, metod zarządzania stresem czy przeciwdziałania alkoholizmowi. Z uwagi na szczególny charakter pracy funkcjonariuszy i stres towarzyszący wykonywaniu zadań służbowych, konieczne jest eliminowanie skutków obciążenia psychicznego w jak najwcześniejszym stadium. Wsparcie funkcjonariuszy w tym zakresie niewątpliwie wpłynie również na obniżenie ryzyka złego traktowania osób

pozbawionych wolności, które jest najczęściej efektem eskalacji gromadzonych emocji i narastającej frustracji.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Komendantowi I Komisariatu Policji w Łodzi:

1. Zorganizowanie dla funkcjonariuszy szkolenia w zakresie standardów ochrony osób zatrzymanych przed torturami, przedstawionych w niniejszym raporcie.
2. Wprowadzenie dla funkcjonariuszy cyklicznych szkoleń z zakresu metod zarządzania stresem, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu oraz przeciwdziałania alkoholizmowi.
3. Polecenie funkcjonariuszom stosowania kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno zapięte i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne.
4. Wprowadzenie jednolitej praktyki poddawania badaniom lekarskim wszystkich osób zatrzymanych (w tym również po użyciu tasera, niezależnie od skutków jego użycia) oraz przyjęcie zasady przeprowadzania badania lekarskiego poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza, chyba że decyzję o koniecznej obecności policjanta w trakcie badania podejmie lekarz wykonujący to badanie.
5. Wskazywanie w protokołach zatrzymania/przesłuchania cudzoziemca informacji, czy zatrzymany posługiwał się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o przysługujących mu uprawnieniach oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz (jeśli tak, umieszczenie w protokole pieczętki tłumacza wraz z jego podpisem).
6. Umożliwienie osobom zatrzymanym samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania i miejscu przetrzymywania, a tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, realizację tego prawa za pośrednictwem funkcjonariusza Policji. W przypadku zawiadomienia wybranej osoby o zatrzymaniu, odnotowywanie tego faktu w dokumentacji (z datą, godziną, imieniem i nazwiskiem osoby zawiadomionej oraz podpisem funkcjonariusza).

Notatkę o przekazaniu informacji zwrotnej zatrzymanemu, wraz z jego podpisem należy natomiast umieścić w dokumentacji.

7. Wprowadzenie rejestru osób wchodzących i wychodzących z terenu Komisariatu I Policji w Łodzi uwzględniającego datę i godzinę wejścia oraz wyjścia z terenu komisariatu, wskazanie funkcjonariusza pod którego nadzorem znajduje się dana osoba oraz przyczyny stawienia się w komisariacie.
8. Wprowadzenie praktyki stałego wykorzystywania pomieszczenia umożliwiającego rejestrację audio-wideo przesłuchań i rozpytań oraz przeszkolenie funkcjonariuszy w zakresie użytkowania odpowiedniego sprzętu, w celu zwiększenia liczby rejestrowanych przesłuchań/rozpytań prowadzonych na terenie Komisariatu I Policji w Łodzi. W przypadku zaś przeprowadzania przesłuchań i rozpytań w pokojach służbowych funkcjonariuszy, upewnianie się, że nie znajdują się w nich przedmioty (zwłaszcza dowody rzeczowe) mogące służyć jako narzędzie tortur.
9. Jednoznaczne określenie przeznaczenia pomieszczeń niespełniających wymogów wskazanych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb. W przypadku zamiaru wykorzystywania wskazanych pomieszczeń w charakterze pomieszczeń przejściowych przystosowanie ich do standardów wymienionych we wskazanym wyżej rozporządzeniu.
10. Sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc prawną na terenie właściwości Okręgowej Rady Adwokackiej i Okręgowej Izby Radców Prawnych działających na terenie Łodzi oraz udostępnianie jej na życzenie osób zatrzymanych.
11. Wymianę samochodów służbowych niespełniających wskazanych w niniejszym raporcie standardów, w szczególności furgonetki o numerze F230 (nr rejestracyjny HPF B308).

II. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Łodzi:

1. przekazanie środków pieniężnych na realizację zaleceń wymagających nakładów finansowych